

در این مورد چگونه بگوییم؟

عبارت‌های مخصوص زبان گفتاری روسی

گ.آ. والودینا

مترجم:

دکتر فریال طیبیان‌پور

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

سرشناسه	: والودینا، گالینا ایلینچنا (Volodina, G. I. (Galina Il'inichna)
عنوان و نام پدیدآور	: در این مورد چگونه بگوییم؟ عبارتهای مخصوص زبان گفتاری روسی/ گ.آ. والودینا؛ مترجم: فریال طیبیان پور
مشخصات نشر	: اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	: ۲۳۸ ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه اصفهان؛ ۷۶۶.
شابک	: 978-600-110-234-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: А как об этом сказать? Специфические обороты русской разговорной речи, 2014
عنوان دیگر	: عبارتهای مخصوص زبان گفتاری روسی
موضوع	: زبان روسی -- راهنمای آموزشی -- فارسی زبانان Russian language -- Study and teaching -- Persian speakers زبان روسی -- اصطلاحها و تعبیرها Russian language -- Terms and phrases زبان روسی -- اصطلاحها و تعبیرها -- فارسی Russian language -- Idioms -- Persian زبان روسی -- خودآموز Russian language -- Self-instruction طیبیان پور، فریال، -، مترجم
شناسه افزوده	: دانشگاه اصفهان
شناسه افزوده	: University of Isfahan
شناسه افزوده	: PG ۲۱۲۱
رده بندی کنگره	: ۴۹۱/۷۸۲۴ فا
رده بندی دیویی	: ۹۷۰۴۱۱۸
شماره کتابشناسی ملی	

عنوان کتاب: در این مورد چگونه بگوییم؟ عبارتهای مخصوص زبان

گفتاری روسی
مترجم: فریال طیبیان پور
طراح جلد: مرضیه طیبیان پور
ناشر: دانشگاه اصفهان
نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۴۰۳
شمارگان: ۱۰۰۰
ناظر فنی: رضا نیکبخت
چاپ و صحافی: دانشگاه اصفهان
قیمت: ۱/۹۰۰/۰۰۰ ریال

تمامی حقوق نشر برای ناشر محفوظ است

مراکز فروش کتاب

اصفهان: دانشگاه اصفهان، چاپخانه دانشگاه، تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۱۸۵ و ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۹۲
پُست الکترونیکی: press@res.ui.ac.ir فروش الکترونیکی کتاب: <https://press.ui.ac.ir>
- میدان آزادی، خیابان دانشگاه، فروشگاه کتاب دانشگاه اصفهان تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۶۸
تهران: میدان انقلاب، خیابان شهید لبافی نژاد، بین ۱۲ فروردین و اردیبهشت، پلاک ۲۳۸
مؤسسه کتابیران، مرکز پخش کتابهای دانشگاهی، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۴۰۹ و ۰۲۱-۶۶۴۱۱۱۷۳

هدف کتاب آموزشی حاضر، آشنا کردن شما با ابزارهای زبانی (عبارت‌های پایدار و ادات زبانی) است که در زبان محاوره روسی برای بیان مفاهیم تکمیلی توسط گوینده به کار می‌روند. همچنین در کتاب حاضر نحوه بکارگیری آن‌ها در شرایط واقعی مکالمه نشان داده می‌شود. مخاطب این کتاب، زبان آموزانی هستند که زبان مادری آن‌ها روسی نیست، معلومات پایه زبان روسی را دارند و خواهان تکمیل یادگیری این زبان می‌باشند.

فهرست مطالب

یادداشت مترجم.....	ا
به جای پیش‌گفتار.....	ج
بخش ۱: پرسش - پاسخ.....	۵
الف) پرسش.....	۵
§۱- عباراتی که برای مورد خطاب قرار دادن به کار می‌روند.....	۵
§۲- پرسش با مفهوم گمان.....	۸
§۳- درخواست از طرف گفتگو برای روشن کردن آنچه که ما در موردش تصویری داریم.....	۱۱
§۴- پرسش در مورد اینکه موضوعی اتفاق می‌افتد/ افتاده است.....	۱۵
§۵- بررسی درستی تصوّر شخصی.....	۱۷
ب) برخی از شیوه‌های پاسخ‌دهی به پرسش‌های کلی.....	۲۰
§۱- پاسخ مثبت.....	۲۰
§۲- پاسخ منفی.....	۲۸
§۳- اشاره به نداشتن اطلاعات لازم برای پاسخ به پرسش.....	۴۴
§۴- پاسخ نامطمئن، احتمالی و حدسی.....	۴۶
§۵- انعکاس تمایل گوینده برای یافتن دقیق‌ترین و قانع‌کننده‌ترین «توضیح» در پاسخ.....	۵۱
§۶- پاسخ "سربالا" (که در آن گوینده عمداً از دادن اطلاعات خاصی طفره می‌رود).....	۵۵
§۷- خودداری از پاسخ دادن.....	۵۶
ج) خواستن نظر در مورد کسی یا چیزی و پاسخ به چنین پرسش‌هایی.....	۶۰
§۱- پرسش در مورد ارزیابی موقعیت.....	۶۰
§۲- اشاره به این که نظر گفته شده متعلق به چه کسی است.....	۶۲
§۳- مشخص کردن موافقت طرف گفتگو با نظر شما.....	۶۳

- د) مشخص کردن سلیقه یا برداشت افراد ۶۸
- §۱- پرسش در مورد برداشت ۶۸
- §۲- پاسخ به پرسش درمورد برداشت شخصی ۷۱
- §۳- پرسش درمورد سلیقه فرد، نظر او نسبت به موضوع صحبت. پاسخ به چنین پرسشی ۷۷

بخش ۲: خبر و واکنش به خبر برقراری ارتباط با طرف گفتگو و پیشرفت گفتگو..... ۸۱

- §۱- برقراری ارتباط با طرف گفتگو (عبارت‌های جایگزین خطاب کردن) ۸۱
- §۲- واکنش غیرمستقیم به خبر ۸۳
- §۳- انگیزه دادن برای ادامه گفتگو و برای شرح اطلاعات با جزئیات بیشتر ۹۵
- §۴- درخواست بیان دقیق و واضح آنچه گفته شده است ۹۷
- §۵- جلب توجه خاص. به موضوعی که می‌خواهیم درباره آن صحبت کنیم..... ۱۰۲
- §۶- وارد کردن نظر حاشیه‌ای (در صحبت)، انتقال به موضوع دیگر، بازگشت به موضوع قبلی
صحبت ۱۰۶
- ۱- وارد کردن نظر «حاشیه‌ای»، «انتقال» به موضوع دیگر ۱۰۶
- ۲- گنجاندن اطلاعات در مورد موضوع مهمی که گوینده بلافاصله به یاد نیاورده است
در خبر. ۱۱۱
- ۳- بازگشت به موضوع قبلی صحبت ۱۱۴
- §۷- گنجاندن «نتیجه» در گفتگو از آنچه گفته شده است یا از مشاهده واقعیتهایی که درمورد
آنها سخن به میان آمده است. ۱۱۵
- §۸- بیان موافقت / مخالفت با نظر بیان شده (با ارزیابی، پیشنهاد و مانند آن) ۱۱۹
- §۹- بیان عدم اعتماد به آنچه گفته شده است. ۱۲۵

بخش ۳: ارزیابی موقعیت ۱۲۹

- §۱- اشاره به غیرعادی و عجیب بودن موضوع ۱۲۹
- §۲- توصیف موقعیت به شکل کاملاً عادی بدون ویژگی خاصی برای تمایز. ۱۳۱
- §۳- بیان اطمینان از این که موقعیت مورد نظر طور دیگری نمی‌تواند / نمی‌توانست باشد..... ۱۳۵
- §۴- اشاره تأکیدی بر روشن بودن یک موضوع ۱۴۰
- §۵- اشاره گوینده به این که او تصور دیگری از موضوع مورد نظر داشته است و برای او سخت
است واقعیت داشتن چنین موضوعی را باور کند. ۱۴۳
- §۶- اشاره گوینده به این که او همین الآن یا به تازگی از موضوع نام برده شده آگاه شده است. ۱۴۸
- §۷- اشاره به اینکه طرف گفتگوی شما تصور می‌کند موقعیتی درست یا نادرست است..... ۱۵۰

بخش ۴: ارزیابی اطلاعات داده شده از نظر وضوح، اعتبار و بی‌طرفانه بودن آنها..... ۱۵۵

- §۱. اشاره به معلوم بودن اطلاعات ۱۵۵
- §۲- توضیح درمورد اعتبار خبر داده شده..... ۱۵۷
- §۳- اشاره به درجه اطمینان از این که دانسته‌های ما با واقعیت منطبق است. ۱۶۱

بخش ۵: انگیزش به انجام کاری و پاسخ به آن ۱۶۷

§۱- درخواست و پاسخ به آن ۱۶۷

۱- درخواست برای انجام دادن یا انجام ندادن کاری ۱۶۷

۲- موافقت با انجام درخواست ۱۶۹

۳- مخالفت با انجام درخواست ۱۷۱

۴- درخواست اجازه برای انجام کاری ۱۷۳

۵- پاسخ به درخواست اجازه برای انجام کاری ۱۷۵

۶- درخواست همراه با آرزو هنگامی که گوینده گمان می‌کند که باید یا می‌توان کاری را

در شرایط حاضر انجام داد. ۱۷۶

§۲- پیشنهاد انجام کاری و پاسخ به آن ۱۷۸

۱. پیشنهاد انجام کار مطلوب یا به طور کلی مناسب در یک موقعیت ۱۷۸

۲. موافقت / مخالفت با پیشنهاد ۱۸۰

۳. پیشنهاد برای انجام کاری به جای فرد دیگری ۱۸۰

۴. پیشنهاد برای انجام کار مشترک ۱۸۱

۵- پاسخ به پیشنهاد انجام کار مشترک ۱۸۵

§۳- توصیه و پاسخ به آن ۱۸۷

۱. توصیه ۱۸۷

۲. موافقت با انجام توصیه ۱۹۱

۳. مخالفت با پیروی از توصیه ۱۹۲

بخش ۶: افزودن اطلاعات تکمیلی به گفته خود در مورد موضوعی مشابه ۱۹۵

الف) اشاره به شباهت رویدادها، انطباق آنها و تشابه ویژگی‌های آنها ۱۹۵

§۱- حروف ربط *и* و *тоже* ۱۹۶

۱- انتخاب حرف ربط ۱۹۶

۲- جایگاه حرف ربط در جمله ۲۰۲

§۲- حرف ربط *также* ۲۰۶

۱. معنی حرف ربط ۲۰۶

۲. جایگاه حرف ربط در جمله ۲۰۷

ب) اضافه کردن اطلاعات تکمیلی به خبر در مورد موضوعی که تازه درباره آن صحبت شده است. ۲۱۰

فهرست الفبایی (ادات و عبارت‌های بررسی شده) ۲۱۳

فهرست اصطلاحات و عبارت‌ها ۲۲۱

فرهنگ واژگان ۲۲۷

یادداشت مترجم

از روزی که نخستین واژه‌ها را به زبان روسی می‌آموختم به این فکر می‌کردم که این مردم پالتوپوشِ کلاه خز به‌سر و به ظاهر مغرور که در مکان‌های عمومی به ندرت با افراد غریبه حتی ارتباط چشمی برقرار می‌کنند، چگونه فکر می‌کنند. با یادگیری زبان روسی روز به روز درهایی به رویم گشوده می‌شد، گاهی مشاهده شباهت‌هایی بین این زبان و زبان مادری‌ام و گاهی مشاهده نحوه متفاوت بیان یک مفهوم در دو زبان، برایم جالب می‌نمود. هرچقدر بیشتر زبان روسی و قواعدش را مطالعه می‌کردم، نیاز به منابع خوبی که به جنبه گفتاری و ارتباطی این زبان بپردازد را بیشتر حس می‌کردم، منابعی که با استفاده از آن‌ها بتوان به احساسات و تفکرات یک گویشور روس نزدیک شد، همان‌هایی که برای ایجاد ارتباطی فراتر از دیالوگ‌هایی که برای پرسیدن آدرس در خیابان به‌کار می‌روند، استفاده می‌شوند. زمانی که به کتاب حاضر برخوردم، با خود گفتم: «این همان کتابی است که مدت‌ها به دنبالش می‌گشتم».

موضوع اصلی در یادگیری زبان روسی مانند هر زبان دیگری این است که پس از پایان دوره یادگیری در مقطع کارشناسی، انتظار می‌رود زبان آموختگان بتوانند با تسلط کافی به زبان روسی صحبت کنند. دشواری زبان روسی و فقدان محیط زبانی بدون شک مانعی بر سر راه تحقق این امر می‌باشد اما از سوی دیگر انتخاب روش‌های درست آموزش و منابع کاربردی بخش مهمی از این دشواری را مرتفع می‌سازد.

کتاب «در این مورد چگونه بگوییم؟» کتابی است که نام آن، پرسش بسیاری از دانشجویان و زبان‌آموزان زبان روسی حتی پس از اتمام دوره زبان‌آموزی آنها می‌باشد. چگونه پس از تسلط نسبی به زبان روسی در موقعیت‌های عملی و ارتباطی، بدون استفاده مستقیم از واژه‌ها، احساسات و افکار خود را در گفتار بگنجانیم؟ منظور یک گویشور روس وقتی به پرسش ما با یک واژه به ظاهر آشنا ولی از نظر مفهوم غریب پاسخ می‌دهد، چیست؟ این کتاب به بسیاری از پرسش‌هایی از این قبیل، پاسخ می‌دهد.

کتاب «در این مورد چگونه بگوییم؟» بدون شک برای دانشجویان و زبان‌آموزان زبان روسی، کاربردی و از جهت ارتباطی، کتابی ارزشمند و سودمند می‌باشد. همان‌گونه که نویسنده کتاب در پیش‌گفتار نیز ذکر کرده است موضوعات کتاب بر اساس میزان کاربردشان در مکالمه روزمره الویت‌بندی شده‌اند. این امر، کار اساتید زبان روسی را برای یک آموزش هدفمند، ساده می‌کند. هر بخش کلی به چند زیر بخش و قسمت‌هایی تقسیم می‌شود که با آن ارتباط مفهومی دارند. در ابتدای هر قسمت بعد از توضیحی کوتاه نمونه جمله‌هایی در قالب تمرین ارائه می‌شود تا خواننده با تأمل در آنها با مبحث جدید آشنا شود. سپس، نکات مهم هر مبحث با استناد به جمله‌های تمرین ارائه می‌شود. پس از تکمیل درس تمرین‌های متعددی برای یادگیری و تکرار موضوع وجود دارد که هدف آموزشی کتاب را برآورده می‌کند. نکته مثبت دیگر این کتاب، ارائه نمونه‌هایی عملی و بکار رفته در ادبیات زبان روسی مشابه جمله‌های ارائه شده در درس‌ها می‌باشد. این نمونه‌ها، بویژه برای زبان‌آموزان علاقه‌مند به ترجمه متون ادبی، مجموعه‌ای ارزشمند است و یافتن معادل فارسی مناسب برای آن‌ها را ساده می‌کند. علاوه بر این، پس از ارائه این نمونه‌ها، تمرینی داده شده است که درک دانشجویان را از عبارت‌های داده شده در درس در قالب متن ادبی می‌سازد. از اینرو از ترجمه این قسمت‌ها خودداری شده است تا به این وسیله هدف آموزشی کتاب حفظ شود و دانشجویان و زبان‌آموزان بتوانند با انجام این تمرین درک خود را از عبارت‌های یاد گرفته شده در درس محک بزنند.

برای کمک به یادگیری بهتر زبان‌آموزان و دانشجویان زبان روسی، در پایان این کتاب فهرست اصطلاحات و عبارت‌های به کار برده شده در متن کتاب به همراه معانی فارسی آنها آورده شده است. همچنین واژه‌نامه‌ای افزوده شده است که معادل فارسی واژه‌های موجود در برخی اصطلاحات و تمرین‌ها را بر اساس بافت متنی همین اثر ارائه می‌دهد. در این واژه‌نامه، نمود افعال روسی با علامت HCB (نمود ناکامل) و CB (نمود کامل) مشخص شده است. در مواردی که افعال جفت نمودی در کنار هم آورده شده‌اند- بدون استفاده از علائم اختصاری- ابتدا نمود ناکامل فعل و سپس نمود کامل آن آورده شده‌اند.

با توجه به آنچه گفته شد این کتاب می‌تواند یکی از منابع خوب و کاربردی برای تکمیل و تقویت دانسته‌های زبان روسی دانشجویان، زبان‌آموزان، اساتید و مترجمان زبان روسی و کسب مهارت آن‌ها در سطح گفتاری و ارتباطی باشد.

به جای پیشگفتار

در گفتار، معمولاً افکار در نهایت کوتاهی و اختصار بیان می‌گردند. در زبان روسی برای پاسخ دادن به یک پرسش و بیان نظر خود نسبت به یک موضوع یا یک خبر از ابزارهای ویژه‌ای استفاده می‌شود. شکل این ابزارها همیشه اجازه نمی‌دهند که به وجود آن‌ها در جملات پی ببریم و بدانیم که در چه مواردی باید آن‌ها را به کار ببریم. هدف این کتاب آشنا کردن خواننده با روش‌های بیان مقاصد مختلف گوینده در گفتار روسی و نشان دادن چگونگی بکارگیری این ابزارهای زبانی در موقعیت‌های ویژه ارتباطی زیر می‌باشد:

- هنگام تبادل اطلاعات؛
- هنگام درخواست اطلاعات و هنگام پاسخ به چنان درخواست‌هایی؛
- هنگام امر به انجام کاری و در واکنش به چنان دستوری؛
- هنگام توصیف کیفی و مشخص حقایقی که از آن‌ها سخن به میان می‌آید؛
- هنگام توصیف کیفی اطلاعات داده شده (کامل بودن آنها، درست بودن آنها، مفید بودن آنها و جز آن).

محتوای هر بخش شامل متداول‌ترین ابزارهای زبانی می‌شود که برای بیان مفاهیم مختلف به کار می‌روند. هرچند تعدادی از آن‌ها به عنوان پرکاربردترین‌ها و به مراتب به عنوان ساده‌ترین‌ها شناخته می‌شوند و تعدادی دیگر به عنوان کم‌کاربردها و به همین دلیل به عنوان پیچیده‌ترها در نظر گرفته می‌شوند.

به هر روی، خود بسامد کاربرد ابزارهای مختلف زبانی امری نسبی می‌باشد. برای عده‌ای از گویشوران زبان، به کار بردن دسته‌ای از ابزارهای زبانی، طبیعی و معمولی است و بکارگیری همین ابزارها برای عده‌ای دیگر خاص و یا به طور کل غیر معمول می‌باشد. پذیرفتن یک ابزار زبانی به عنوان گونه معمول، پر بسامد یا ساده بر اساس این تعریف می‌شود که تا چه اندازه گویشور یک زبان به راحتی از آن استفاده می‌کند و تا چه درجه‌ای توانایی بکارگیری آن را دارد (حتی اگر در مورد زبان مادری صحبت می‌کنیم).

موضوع‌ها در کتاب به ترتیب از پرکاربردترین‌ها تا کم‌کاربردترین‌ها مرتب شده‌اند و به مدرس این امکان را می‌دهد که آن‌ها را بر اساس سطح آمادگی زبان آموزان، طول دوره آموزش و هدف آن گزینش کند.

بخش ۱

پرسش- پاسخ

الف) پرسش

§۱- عباراتی که برای مورد خطاب قرار دادن به کار می‌روند.

حتماً تاکنون پی برده‌اید که در زبان گفتار، خصوصاً در گفتار غیررسمی، خطاب مستقیم خیلی متداول نیست و به جای آن عبارات مشخص دیگری به کار می‌رود.

تمرین ۱- گفتگوهای زیر را بخوانید. دقت کنید، قسمت اول گفتگوهایی که در آن‌ها پرسش وجود دارد، دقیقاً با چه عبارتی شروع می‌شوند.

- **Простите, пожалуйста.** Как отсюда доехать до Большого театра?
- До Большого театра? На метро.
- Спасибо.
- **Извините,** а где здесь можно купить газету?
- Газету? Вон в том киоске.
- Благодарю вас.
- **Простите,** вы не скажете, как пройти к метро?
- Перейдите на ту сторону и налево.
- Большое спасибо.
- **Послушай,** а у тебя уже есть билет в театр?
- Нет, но я надеюсь купить его у входа.
- **Скажи,** а что сегодня в Большом?
- «Лебединое озеро».
- **Слушай,** а на какой остановке нам выходить? На следующей?
- Нет, через одну.

به نظر شما کدامیک از عبارت‌های زیر هنگام خطاب کردن به الف- شخص ناآشنا و ب- شخص آشنای نزدیک استفاده می‌شوند؟

a)	b)
Простите, ...	Послушай, ... Послушайте, ...
Извините, ...	Слушай, ... Слушайте, ...
Простите, пожалуйста, ...	Скажи, ... Скажите, ...

عبارت‌های **слушай, послушай, скажи** نه فقط در خطاب به شخص آشنا و نزدیک، بلکه هنگام خطاب قرار دادن شخص کوچکتر از سوی بزرگتر نیز (در هر نوع رابطه‌ای) استفاده می‌شوند.

تمرین ۲- با استفاده از نمونه‌های زیر سؤال کنید.

1. Простите, пожалуйста, ...?	2. Извините, пожалуйста, ...?
3. Простите, вы не скажете, ...?	4. Послушай, а ...?
5. Скажите, ...?	6. Слушай, а ...?
7. Скажи, а ...?	

نمونه‌ها

شما می‌خواهید در مورد موضوعات زیر بدانید:

есть ли поблизости почта; до которого часа работает почта; сколько стоит журнал, который вы хотите купить; как вам проехать на площадь Пушкина; что сегодня вечером по телевизору; когда начинается интересующая вас передача; будет ли эту передачу смотреть ваш собеседник.

تمرین ۳- گفتگوهای زیر را کامل کنید.

الف) شما از یک فرد ناآشنا سؤال می‌کنید.

1. — ..., где здесь телефон-автомат? — Телефон-автомат? На первом этаже, у входа. 2. — ..., а как называется эта улица? — Эта улица? Тверская. 3. — ..., как пройти к кинотеатру «Художественный»? — Идите дальше по этой улице. 4. — ..., когда начало ближайшего сеанса? — Через двадцать минут. 5. — ..., а на этот сеанс есть билеты? — Есть. Вам сколько билетов?

ب) شما از یک فرد آشنای نزدیک سؤال دارید.

1. — ..., тебе знакомо имя этого режиссёра? — Кого? Захарова? Знакомо. 2. — ..., а когда у нас экскурсия по городу? — Экскурсия по городу? В субботу. 3. — ..., как мне позвонить Наталье Михайловне? — Минуточку. Посмотрю в записной книжке.

تمرین ۴- شما در موقعیت‌های زیر چه سؤالاتی می‌پرسید؟

1. Вы беседуете с друзьями.

Вы хотите поехать в какой-либо город, но не знаете, как лучше туда ехать: на поезде или как-либо ещё. Вы решили ехать на поезде и вас интересует: с какого вокзала надо ехать, сколько времени займет дорога.

2. Вы в кассах вокзала и хотите узнать: есть ли билеты на завтра на вечер, когда отправляется поезд, сколько стоит билет.

3. Вы на экскурсии. Вас заинтересовало какое-то здание. Вы хотите узнать у экскурсовода: что это за здание, время его постройки, имя его архитектора, кто жил в этом доме или что в нём находилось раньше, что в нём сейчас, название улицы, где находится этот дом.

نمونه‌هایی از ادبیات

— *Извините меня, пожалуйста,* — заговорил подошедший с иностранным акцентом, но не коверкая слов, — что, не будучи знаком, позволяю себе ..., но предмет вашей учёной беседы настолько интересен, что ...

— *Простите, это ты ..., это вы ...* — Он сбился, не зная, как обращаться к коту. — *Вы тот самый кот, что сидел в трамвай?*

— *Слушай, Га-Ноцри,* — заговорил прокуратор, глядя на Иешуа как-то странно: лицо прокуратора было грозно, но глаза тревожны, — ты когда-либо говорил что-нибудь о великом кесаре?

[Булгаков, «Мастер и Маргарита»]

— *Послушай,* — сказал твёрдым голосом Азамат, — видишь, я на все решусь. Хочешь, я украду для тебя мою сестру?

[Лермонтов, «Бэла»]

— *Скажи:* которая Татьяна?

— *Да та, которая грустна ...*

[Пушкин, «Евгений Онегин»]

تمرین ۵- توضیح دهید که در جمله‌های بالا، چگونه نوع «خطاب» ارتباط بین شرکت‌کنندگان در گفتگو را مشخص می‌کند.

§۲- پرسش با مفهوم گمان

ممکن است تا کنون به نقش مهم پرسش‌های منفی یعنی پرسش‌هایی که با ادات منفی بیان می‌شوند پی برده باشید. آن‌ها جملاتی با پرسش‌های کلی هستند. (پرسش‌هایی بدون کلمات پرسشی)

تمرین ۱- گفتگوهای زیر و توضیح مربوط به آن‌ها را بخوانید.

- **У вас нет сегодняшней газеты?**
- С сегодняшней? Есть. А что?
- Там статья о нашем университете. Видели?
- У меня лишний билет на концерт. **Вы не хотели бы пойти?**
- О, с удовольствием. Большое спасибо.
- **Не слышал, какая завтра погода?**
- Тепло, временами дождь.
- **Вы не знаете, где Антон?** Он мне очень нужен.
- Антон? Он здесь. Вон он стоит у окна.
- **Лера не зайдёт к нам сегодня?**
- А что? Ты хотел бы её видеть?

توضیح

فرد پرسش‌کننده حدس می‌زند و امید دارد که طرف گفتگو: روزنامهٔ روز را داشته باشد؛ بخواهد به کنسرت برود؛ در مورد اینکه هوا فردا چطور است شنیده باشد؛ بداند که آنتون کجاست.

جملهٔ پرسشی منفی ممکن است برای بیان نگرانی از وقوع یک پیشامد ناخوشایند نیز به‌کار رود. به عنوان مثال:

- **Ты не опоздаешь?** Что-то ты очень медленно собираешься.
- А что? Уже много времени?
- **Ты не забыл?** Мы сегодня приглашены в гости!
- Спасибо, что (ты) напомнил, (я) совсем забыл.

تمرین ۲- عبارتهای پرسشی زیر را مقایسه کنید. فرد پرسش‌کننده در هر مورد دقیقاً از چه چیزی می‌خواهد آگاه شود؟ با دقت به توضیح مربوط به عبارتها توجه کنید.

— У вас есть такой путеводитель по Москве? (показывает путеводитель)	— У вас нет такого путеводителя по Москве?
— О, какой красивый!	— А почему вас интересует именно этот путеводитель?
— Если он вам нравится и у вас такого нет, могу подарить.	— Мне его очень хвалили. Хотелось бы узнать и ваше мнение.
— Вы смотрели этот фильм?	— Вы не смотрели этот фильм? Его стоит посмотреть?
— Нет, не смотрел.	— Стоит! Хороший фильм.
— И я не смотрела.	
— Петя возьмёт фотоаппарат на экскурсию?	— Петя не возьмёт фотоаппарат на экскурсию? Было бы хорошо снять кое-что. А у него всегда получаются такие хорошие фотографии.
— Не знаю, он не говорил.	— Думаю, что возьмёт.

توضیح

فرد پرسش‌کننده فقط می‌خواهد بفهمد کتاب راهنما وجود دارد یا خیر، شنونده فیلم را دیده است یا خیر، پتیا دوربین عکاسی را برای گردش برمی‌دارد یا خیر. در سوالات پرسش‌کننده هیچ تمایل خاصی چه به شنیدن جواب مثبت یا منفی وجود ندارد.

فرد پرسش‌کننده امید خود را برای اینکه کتاب راهنما وجود داشته باشد؛ شنونده فیلم را دیده باشد؛ پتیا دوربین را برای گردش بردارد بیان می‌کند. او تمایل داشته که این گونه اتفاق بیفتد.

— Я немного устала. А ты? Устал ?	— Ты не устал ? Ведь мы прошли уже около десяти километров.
— Нет, я совсем не устал.	— Нет, не устал.
— Саша сердится на нас?	— Саша не сердится на нас?
— Сердится? А за что ему на нас сердиться?	По- моему, он чем-то недоволен.
	— Нет, надеюсь, что не сердится.

توضیح

فرد پرسش‌کننده فقط می‌خواهد بفهمد آیا شنونده خسته است یا خیر. ساشا عصبانی است یا خیر.

فرد پرسش‌کننده نگرانی خود را از اینکه شنونده خسته شده باشد و یا ساشا عصبانی شده باشد بیان می‌کند. او گمان می‌کند که این امر کاملاً ممکن است اتفاق بیفتد هرچند که خوشایند نیست

آنچنان که می‌بینید، با کمک «جملات پرسشی منفی» گوینده حدس، امید و نگرانی خود را از اینکه آنچه که در موردش می‌پرسد در حال رخ دادن است، اتفاق افتاده و یا خواهد افتاد بیان می‌کند.

پرسش منفی همچنین می‌تواند بیانگر درخواست مؤدبانه باشد:

— Вы не скажете, как пройти к метро?

— Не дашь мне на минуту ручку?

— Не подождёшь меня?

صحبت در چنین مواردی درباره کاری است که هنوز انجام نشده است، در مورد کاری که گوینده هنوز انتظار آن را می‌کشد و همانا انتظار انجام آن را از سوی شنونده دارد.

(Вы не скажете ... / Ты не дашь ... / Ты не подождёшь ...)

و به همین دلیل با شکل زمان آینده فعل بیان می‌شود. توضیحات بیشتر در این مورد هنگام بررسی ابزارهای بیان درخواست گفته خواهد شد. (بخش ۵ قسمت ۱ § را نگاه کنید)

تمرین ۳- در موقعیت‌های زیر در مورد آنچه می‌خواهید بدانید، بپرسید.

1. Вы надеетесь, что ваш собеседник:
хочет пойти в театр; знает, что завтра идёт в театрах; знает, какой спектакль стоит посмотреть; узнал, есть ли билеты на этот спектакль.
2. Вы надеетесь что ваш собеседник:
позвонит Нине; пригласит её в театр; договорится, где и когда всем встретиться перед спектаклем.
3. Вы рассчитываете, что ваш собеседник:
был на почте; отправил Наташе поздравительную телеграмму; купил конверты.
4. Вы опасаетесь, что ваш собеседник:
потерял книгу, которую вы ему дали; забыл позвонить Антону; опоздал сегодня на занятия.
5. Вы опасаетесь, что тот, о ком вы говорите (Николай, Наташа и т.д.):
простудился; обиделся на вас; скучает здесь; расстроен тем, что произошло.

نمونه‌هایی از ادبیات

— Скажи мне, князь, **не знаешь ты**, кто там в малиновом берете с послом испанским говорит?

[Пушкин, «Евгений Онегин»]

— Чем же мне вас потчевать, старцы честные?

— Чем бог пошлёт, хозяйюшка. **Нет ли вина?**

— Как не быть, отцы мои! Сейчас вынесу.

[Пушкин, «Борис Годунов»]

— **Вы никого у них не видели сегодня?**

— Напротив: был один адъютант, один ... гвардеец и какая-то дама из новоприезжих ... **Не встретили ли вы её у колодца?** Она сред- него роста, блондинка, с правильными чертами ...; её лицо меня поразило своей выразительностью.

[Лермонтов, «Княжна Мери»]

— Скажите, пожалуйста, **вы не волшебник?**

— Нет, что вы!

— А почему же тогда я так слушаюсь вас?

[Шварц, «Обыкновенное чудо»]

— Скажите, — заговорила Маргарита, ... — **среди них нету критика Латунского?**

— Как же его может не быть? ... Вон он с краю в четвёртом ряду.

[Булгаков, «Мастер и Маргарита»]

تمرین ۴- فکر می‌کنید چرا گوینده از شکل پرسش منفی استفاده می‌کند؟ چه مفهوم تکمیلی در آن بیان می‌شود؟

§۳- درخواست از طرف گفتگو برای روشن کردن آنچه که ما در موردش تصویری داریم.

جواب پرسش خود را نه تنها می‌توانیم مستقیماً دریافت کنیم، بلکه می‌توانیم آن را از طریق طرف گفتگوی خود به دست آوریم یعنی از او درخواست کنیم که آنچه را در موردش کنجکاویم، از فرد دیگری بپرسد.

تمرین ۱- حالت‌های (a) و (b) را مقایسه کنید.

1. a) У вас нет этой книги?

б) Узнайте, пожалуйста, нет ли этой книги у Алексея. (1)

Узнайте, пожалуйста // у Алексея нет этой книги? (2)

этой книги нет у Алексея? ¹

2. a) Ты не видел Сашу?

б) Спросите у Антона, не видел ли он Сашу. (1)

Спросите у Антона // он не видел Сашу? (2)

3. a) Вы не устали?

б) Спросите у Наташи, не устала ли она. (1)

Спросите у Наташи // она не устала? (2)

بگوئید تفاوت حالت‌های (a) و (b) در چیست.

دقت کنید

۱. در پرسشی که ما در آن از طرفِ گفتگو درخواست می‌کنیم که به فرد دیگری مراجعه کند (در پرسش غیرمستقیم)، گزاره پرسشی می‌تواند هم در جایگاه نخست جمله پیرو قرار گیرد مانند نمونه‌های (1b) در بالا، و هم در جایگاه نخست قرار نگیرد مانند نمونه‌های (2b). هنگامی که گزاره جمله پیرو در جایگاه نخست قرار می‌گیرد، پس از آن حتما باید ادات **ли** آورده شود:

нет **ли** книги, не видел **ли** он Сашу, не устала **ли** она.

اگر گزاره در جای نخست قرار نگیرد، ادات **ли** در جمله به کار نمی‌رود:

У Алексея нет этой книги? Он не видел Сашу? Она не устала?

۲. پرسش مستقیم ممکن است به گونه‌ای ساخته شود که گزاره نیز در آن جایگاه نخست را داشته باشد:

Нет ли у тебя этой книги? Не видел ли ты Сашу? Не устали ли вы?

در چنین جملاتی، ادات **ли** مفهومی را که مختص پرسش‌های منفی است تقویت می‌کند:

بیان امیدگوینده به شنیدن جواب مثبت (۱ و ۲) یا نگرانی از اینکه اتفاق ناخوشایندی افتاده است. (۳)

^۱ - علامت // مرز بین دو واحد آوایی را مشخص می‌کند: بیان درخواست (که با ساختار آوایی ИК-۲ تلفظ می‌شود) و بیان سؤال (که با ساختار آوایی ИК-۳ تلفظ می‌شود)